

TEHNIKA I INFORMATIKA U OBRAZOVANJU

3. Internacionalna Konferencija, Tehnički fakultet Čačak, 7–9. maj 2010.

TECHNICS AND INFORMATICS IN EDUCATION

3rd International Conference, Technical Faculty Čačak, 7–9th May 2010.

UDK: 37.018.43

Stručni rad

UČENJE NA DALJINU U FUNKCIJI STRUČNOG USAVRŠAVANJA NASTAVNIKA

Ljiljana Grujić¹

Rezime: *Obrazovanje u 21. veku se ne završava formalnim obrazovanjem i sticanjem diplome. Za opstanak u vremenu brojnih i burnih promena nužno je dalje stručno usavršavanje kroz neformalno obrazovanje. Učenje na daljinu u funkciji stručnog usavršavanja nastavnika može biti podjednako efikasno kao i tradicionalno učenje. U radu je dat opis iskustvenog procesa individualnog usavršavanja učenjem na daljinu. Cilj je da nastavnici prihvate izazov ovog koncepta u obrazovanju, da se ohrabre u jačanju sopstvenih kapaciteta i da aktivnije uzmu učešće u procesu ličnog profesionalnog razvoja.*

Ključne reči: *Učenje na daljinu, nastavnik, stručno usavršavanje, obrazovanje.*

DISTANCE LEARNING IN THE FUNCTION OF ADVANCED TEACHER TRAINING

Summary: *Education in the 21st century does not end with the formal education and acquiring a diploma. For the existence in the time of frequent and turbulent changes, it is necessary to obtain further professional training through informal education. Distance learning in the function of advanced teacher training can be as effective as traditional learning. The work gives an insight into experiential process of personal professional training by distance learning. The aim is that teachers accept the challenge of this concept in education, get encouraged to strengthen their own capacities and take a more active part in the process of personal professional development.*

Key words: *Distance learning, teacher, professional training, education.*

1. UVOD

Formalnim obrazovanjem i sticanjem diplome se ne završava obrazovanje u 21. veku. Ono je dužnost i obaveza svih nas koja traje tokom celog života. Razlozi za doživotno usavršavanje jesu u činjenici da je naša sadašnjica obeležena brojnim ekonomskim, društvenim, tehnološkim, kulturnim i demografskim promenama.

Put osiguranja kvaliteta obrazovanja jeste u obrazovanju i usavršavanju nastavnika i to takvom obrazovanju i usavršavanju koje će adekvatno odgovoriti na nove potrebe i interese

¹ Ljiljana Grujić, profesor razredne nastave, Gornji Milanovac, e-mail: ljiksi@alfagm.net,
grujic.lj@gmail.com

pojedince u ovom vremenu (Grujić, 2009). U Zakonu o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja piše da nastavnik, vaspitač i stručni saradnik, bez obzira ima li licencu ili ne, "dužan je da se stalno usavršava radi uspešnijeg ostvarivanja i unapređivanja obrazovno-vaspitačkog rada i sticanja kompetencija potrebnih za rad, u skladu sa opštim principima i za postizanje ciljeva obrazovanja i standarda postignuća" (Službeni glasnik RS, br. 72/2009, član 129., stav 1.).

Nije sporna činjenica da većina nastavnika ulaže određene napore kako bi savladala nove veštine. Oni pohađaju seminare, sakupljaju sate stručnog usavršavanja, ali se sve odvija na tradicionalan način. Nastavnici odlaze u Regionalne centre za stručno usavršavanje, pasivno slušaju ili aktivno učestvuju u radu i na samom kraju dobiju uverenje o prisustvu. Upotrebom savremenih tehnologija takav pristup se lako može promeniti time što se savladavanje programa usavršavanja obavlja učenjem na daljinu. Izvestan broj nastavnika prihvata ovakav vid obrazovanja, istina sa zadržkom. To govori da informatička pismenost nastavnika nije na zadovoljavajućem nivou. Utisak koji se takođe nameće jeste da su nastavnici skeptični u pogledu kvaliteta i količine sadržaja koji im se nudi ovim konceptom obrazovanja.

2. UVOĐENJE STRUČNOG USAVRŠAVANJA NASTAVNIKA PUTEU UČENJA NA DALJINU U NAŠ OBRAZOVNI SISTEM

Prošle godine Zavod za unapređenje vaspitanja i obrazovanja (ZUOV) je krenuo sa realizacijom projekta uvođenja učenja na daljinu u sistem profesionalnog razvoja zaposlenih u obrazovanju. Ideja je da program stručnog usavršavanja putem učenja na daljinu postane ravnopravan sa klasičnom metodom izvođenja programa, uzimajući u obzir podatak da u svetu postoji određen broj univerziteta na kojima se studira isključivo na daljinu, ali i činjenica da je i kod nas učenje na daljinu jedan od uslova za akreditaciju fakulteta. Tako je u prvo vreme odabrano tri seminara iz Kataloga odobrenih programa stručnog usavršavanja za školsku 2008/2009. godinu, s tim da od oktobra 2009. godine autori svih odobrenih i izvođenih programa mogu da konkurišu za ovakav način realizacije. Kakav je odziv autora programa bio ostaje da se vidi u danima koji nam dolaze.

3. OPIS ISKUSTVENOG PROCESA INDIVIDUALNOG USAVRŠAVANJA UČENJEM NA DALJINU

U redovima koji slede dat je iskustven opis procesa individualnog usavršavanja pohađanjem određenih kurseva učenjem na daljinu čiji su sadržaji predmet mog ličnog interesovanja.

Da bi postao polaznik programa, neophodna je prijava na konkurs ili jednostavno na sajt obrazovne institucije koja organizuje seminar ili kurs putem učenja na daljinu. Prijavlivanje se vrši elektronskim putem, popunjavanjem neophodnih podataka na sajtu institucije. Ti podaci najčešće podrazumevaju: ime, prezime, adresu, kontakt telefon, e-mail, zanimanje i stepen stručne sprege, naziv organizacije u kojoj je onaj koji aplicira zaposlen, naziv odabranog seminara ili kursa, vremenski period i način pohađanja kao i način plaćanja. Automatski se dobija i e-mail kojim se potvrđuje prijem zahteva koji će biti uneti u bazu podataka. Kada se izvrši izbor polaznika seminara ili kursa, polaznik se obaveštava elektronskom porukom ili telefonom kako bi se potvrdilo odobreno učešće i izvršio detaljniji dogovor u vezi sa početkom pohađanja. Nakon novčane uplate, polaznik

može dobiti CD na kojem se nalazi multimedijalni materijal, ali obavezno mora imati korisničko ime i šifru. Ono mu je dodeljeno ili je sam odabrao i njime će se prijavljivati na sajt obrazovne institucije svaki put kada bude koristio sadržaj seminara ili kursa. Tim načinom pristupa sajtu obezbeđuje se zaštita i osigurava dostupnost učenju sadržaja. Logovanjem na sajt omogućeno je pokretanje CD-a sa materijalom za učenje i pristup platformi odn. sistemu.

Materijal za učenje je multimedijalan, a samo učenje interaktivno. Materijal je podeljen na nastavne teme, odnosno module. Svaki modul se sastoji od određenog broja nastavnih jedinica. Svaka nastavna jedinica sastoji se od elemenata kao što su: tekstovi u pdf ili html formatu, php odn. asp stranice, audio ili video materijal i slično. Lekcije su napisane jednostavno, razumljivo, pune korisnih informacija. Ukoliko je neophodna pomoć u savladavanju sadržaja, polaznik ima mogućnost da zatraži pomoć nastavnika mentora, tzv. instruktora. U zavisnosti od modaliteta učenja na daljinu, sinhronog ili asinhronog (Đurović i Grujić, 2008), pitanje se može postaviti mail-om, chat-om, skype-om ili postaviti na forumu platforme na kojoj se nalazi seminar ili kurs. Nastavnik mentor je dužan da objašnjenje dostavi u roku od 24 časa. Kada polaznik smatra da je savladao sadržaj nastavne jedinice, može preći na polaganje testa vezan za istu.

Za polaganje je takođe potreban pristup internetu, logovanje na sajt i pokretanje rada CD-a. Klikom na link predviđenim za test polaganja nastavne jedinice na monitoru se pojavljuje prozor koji još jednom pita polaznika da li je siguran da želi da polaže test, jer se tako pokrenut test ne sme prekidati i može se polagati samo jednom. Tada uzbuđenje raste i avantura polaganja može da počne. Na samom početku, pre nego testiranje počne, dobija se informacija o samom testu odn. dužini trajanja polaganja, broju pitanja i načinu odgovora na njih. Otvaranjem sledećeg prozora samo testiranje počinje i vreme polaganja testa se meri. Svaka strana testa sadrži jedno pitanje. Omogućeno je nesmetano kretanje kroz test i pre nego što se daju odgovori na sva pitanja. Izuzetno je važna koncentracija na postavljeno pitanje kako bi se dao što tačniji odgovor. Takođe, ne sme se zanemariti ni postojanje svesti o vremenskom roku koji je dat na raspolaganje za polaganje testa. Vreme se meri i to je vidljivo polazniku. Kada je polaznik dao odgovore, pre nego što se izvrši procena uspešnosti, još jednom se pojavljuje prozor u kojem se nalazi pitanje da li je siguran da želi da završi testiranje. Davanjem potvrdnog odgovora nastupaju trenuci čekanja dok se vrši obrada podataka. Neizvesnost je završena onog trenutka kada se pojavljuje prozor sa procentom uspešnosti položenog testa nastavne jedinice, vremenom potrošenim za rešavanje, brojem tačnih i netačnih odgovora i jednostavnim kretanjem kroz test koji je polagan i saznanjem koji su konkretno odgovori tačni a koji ne. Tako izgleda polaganje testa vezanih za nastavne jedinice sadržaja seminara ili kursa.

Isti princip polaganja važi i za polaganje testa po nastavnim temama, tzv. modulu. Razumljivo je da test po modulu sadrži veći broj pitanja obzirom da se odnosi na čitavu jednu oblast odn. nastavnu temu, pa je u skladu sa tim i vreme polaganja duže. Opet važi pravilo da se jednom pokrenut test po modulu ne sme prekidati i može se pokrenuti samo jednom. Izuzetak od tog jedino može biti tehničke prirode, zbog pucanja dial up konekcije, lošeg protoka veze i slično. Tada je neophodna tehnička podrška ili pomoć administratora sajta obrazovne institucije koji će problem rešiti. Testu polaganja po modulu moguće je pristupiti tek onda kada se završi sa polaganjem testova za svaku nastavnu jedinicu u okviru tog modula.

Dešava se da čak ni svi položeni testovi nastavnih jedinica nisu jedni, već jedan od nekoliko uslova koje je potrebno ispuniti pre nego što se polaže test po modulu. Savladavanjem sadržaja različitih seminara ili kurseva putem ovog koncepta učenja, da bi se stekao uvid u stepen razumevanja i znanja, od polaznika se zahteva da uradi seminarski rad, odradi nekakav zadatak u okviru projekta. Taj zadatak polaznik dobija od nastavnika mentora seminara, tzv. instruktora, koji ga meilom obaveštava o tome ili to obaveštenje stavi na prozor na kojem se nalazi sadržaj seminara sa nastavnim jedinicama. Pored teksta zadatka projekta, polaznik je obavešten o svim zahtevima koji se pred njega postavljaju: načinu izrade, formi i vremenskom periodu izrade i slanja. Važno je napomenuti da se slanje urađenog rada takođe vrši elektronskim putem, klikom na link koji je za tu namenu predviđen.

Kada su ispunjeni svi uslovi za polaganje testa za nastavnu temu, polaznik može tek tada pristupiti sistemu i polagati ga. Posle polaganja ovog, savladava sadržaje narednih lekcija pojedinačno, polaže test posle svake savladane lekcije, pristupa polaganju testa za taj modul i tako redom sve do kraja seminara ili kursa.

Na kraju se polaže završni test. On sadrži pitanja iz čitavog materijala seminara ili kursa. Od procene uspešnosti na završnom testu zavisi da li će polaznik dobiti sertifikat na kraju. Visok stepen uspešnosti jeste onaj koji podrazumeva savladanost minimum tri četvrtine sadržaja kursa. Kako se na platformi nalazi link kojim se omogućava uvid polaznika o vremenu polaganja svakog testa pojedinačno, stepen savladanosti testova i projekta, polaznik već time i sam zna da li će biti ponosan vlasnik sertifikata. Takođe se elektronskim putem on o tome i zvanično obaveštava. Sertifikat polazniku se dostavlja poštom na kućnu adresu i time je ceo proces završen. Dobijanjem sertifikata polazniku je onemogućen dalji pristup sistemu čak i kada vreme na koje je prijavljen nije isteklo. Ukoliko se dogodi da je polazniku vreme pristupa sistemu isteklo, on gubi pravo na njega i dalje polaganje mu je onemogućeno.

4. NEKI ASPEKTI OBRAZOVANJA NASTAVNIKA UČENJEM NA DALJINU

Tehnički posmatrano, za obrazovanje putem učenja na daljinu nastavniku nije potrebno mnogo: računar osrednje konfiguracije, pristup internetu i poznavanje načina korišćenja informaciono komunikacionih tehnologija. Poznavanje stranog jezika jeste još jedan nužan uslov za obrazovanje učenjem na daljinu, zbog mogućnosti pristupa obrazovnim institucijama ne samo kod nas već i u svetu. Za pojedine seminare i kurseve nije potrebna novčana uplata jer su besplatni. Besplatni kursevi se mogu naći na sledećim internet adresama (izvor: Kompjuter biblioteka):

Massachusetts Institute of Technology <http://ocw.mit.edu>

Open University <http://openlearn.open.ac.uk>

Carnegie Mellon University <http://www.cmu.edu>

Tufts University <http://ocw.tufts.edu>

Stanford <http://itunes.stanford.edu>

University of California, Berkeley <http://webcast.berkeley.edu>

Utah State University <http://ocw.usu.edu>

Kutztown University of Pennsylvania <http://www.kutztownsbdc.org>

University of Southern Queensland <http://ocw.usq.edu.au>

University of California, Irvine <http://ocw.uci.edu>

Ono što razlikuje učenje na daljinu od tradicionalnog učenja jeste pristup sadržajima u vremenu i trajanju koliko sami želimo, učenje se odvija sopstvenim tempom, iz fotelje, čime se racionalno koristi vreme - neobnovljiv resurs. Od polaznika se očekuje upornost, doslednost, organizovanost, visoka motivisanost.

Nastavniku koji prihvata koncept doživotnog učenja (eng. lifelong learning) jasno je da sticanje novih znanja, veština i umjenja pohađanjem seminara iz Kataloga odobrenih programa stručnog usavršavanja nije dovoljno. Ono što se u menadžmentu ljudskih resursa (eng. human resource management ili kraće HRM) naziva "mekim veštinama" (eng. soft skills) jesu specifična umeća i veštine koja se stiču neformalnim obrazovanjem kroz pohađanje seminara, kurseva i obuka. Jasno je da umeća upravljanja vremenom, stresom, konfliktima, izgradnja timova, postavljanje ciljeva i sl., nastavniku su od izuzetne koristi i pomoći kako u profesionalnom, tako i u ličnom životu.

Formalno posmatrano, sertifikati o savladanosti pojedinih veština još uvek kod nas nemaju onu težinu kao u drugim zemljama gde se njihovo posedovanje upisuje u radnu knjižicu, čime se postaje konkurentniji na tržištu rada. To ne bi trebalo nastavnika da obeshrabri niti da ograničava. Naprotiv, gledajući u budućnost, nastavnik bi trebalo da prepozna vrednost i neophodnost ličnog obrazovanja učenjem na daljinu, da uzme aktivnu ulogu u sopstvenom stručnom usavršavanju kako bi bio spreman da u dogledno vreme i on sam bude jedan od nezamenljivih učesnika učenja na daljinu u obrazovanju svojih učenika.

5. ZAKLJUČAK

Za opstanak u današnjem svetu burnih i brojnih promena neophodno je znanje. Ono se stiče formalnim ali isto tako i neformalnim obrazovanjem koje je izuzetno važno u funkciji stručnog usavršavanja i profesionalnog razvoja svakog pojedinca. Prihvatajući koncept doživotnog učenja nastavnik koji je voljan da se stručno usavršava naći će način ostvarenja sopstvenog razvoja, uključujući i obrazovanje putem učenja na daljinu. Učenje na daljinu u funkciji stručnog usavršavanja nastavnika može biti podjednako efikasno kao i tradicionalno učenje.

6. LITERATURA

- [1] Đurović, Ljiljana i Grujić, Ljiljana (2008): Učenje na daljinu, Konferencija TIO 2008, Zbornik radova, Čačak, Tehnički fakultet, 392-396.
- [2] Grujić, Ljiljana (2009): Različiti pristupi kompetencijama nastavnika u savremenoj školi, Naučni skup sa međunarodnim učešćem "Inovacije u osnovnoškolskom obrazovanju - vrednovanje", Zbornik radova, Beograd: Učiteljski fakultet i časopis "Inovacije u nastavi - časopis za savremenu nastavu", 486-492.
- [3] Zakon o osnovama sistema obrazovanja i vaspitanja, Službeni glasnik RS, br. 72/2009
- [4] http://saveti.kombib.rs/KAKO_DA_pohadate_besplatne_kurseve_preko_Interneta.html
- [5] <http://www.zavod.edu.rs>